

Ú J K A L A N D

Varga Zoltán

1.

Az indulás reggelén a szélhámos jóval előbb ébredt a kelleténél. Az álom buborékja egyetlen pillanat alatt pukkant szét és ejtette vissza a szoba zavartalan, óraketyegékes csendjébe. Először azt hitte, hogy mint már életében annyiszor, most is éppen idejében ébredt. „fej-órája” pontosan működött, de mikor észrevette, hogy teljesen sötét van körülötte, rájött, túl korán van még. Az éjjeliszekrényen álló kis ébresztőóra számlapjának foszforeszkáló fénypontjai is erről győzték meg. Alig néhány perccel múlt kettő, állapította meg. A vonata pedig csak négy óra negyvenöt perckor indul... Csodálkozott és egyben kicsit bosszankodott is váratlan, túl korai ébredése miatt. Még legalább egy órát alhatott volna. Különös, vajon miért ébredt fel ilyen hamar? Ideges lenne? Lehet, bár egyáltalán nem ismeri magát ideges embernek, s mások sem tartják annak. Furcsa, meglepő ez a korai ébredés... Bár nem baj, legalább egészen kényelmesen elintézi mindent. Nem kell sietnie. Igaz, úgyszólván allig van dolga indulás előtt; az este mindent becsomagolt, bőröndjében és aktatáskájában van minden, amire szüksége lehet. A táskában a hamis mérnöki oklevél, s a kabátja zsebében jelenlegi álnevére szóló, de különben valódi útlevele, a vállalata által kiállított, háromhónapos olaszországi tanulmányútra szóló meghatalmazással együtt. Holnap ilyenkor már valahol Rómában lesz... Úgy van, Rómában és nem Milánóban, ahová hivatalos küldetése szól. Útközben leszáll valahol, átvedlik, és aztán elzarándokol Rómába... Minden út Rómába vezet... ezt felelné, ha valaki kérdőre vonná, miért változtatta meg az útirányt. A világ legtermészetesebb hangján mondaná. Vagy in-

kább csodálkozva, kérdéssel válaszolna: „De kérem, hát nem tudja, hogy minden út Rómába vezet?” Szinte sajnálja, hogy erre nem kerülhet sor, nagyon élvezné, milyen elképedt arcot vágna az illető... No de hagyjuk ezt most... Talán alhatna még egy keveset...

Erőszakkal lehunyta a szemét. Néhány percig tényleg azt remélte, kis időre újra magára húzhatja az álmat, bebunkolózhatik a melegébe, de aztán belátta, le kell tennie erről a reményről. Ébrenléte tökéletes, szinte kristálytisza volt, majdnem ridegen, fémesen csengő; semmi jelét sem mutatta az olvadásnak. Az ágylámpát azonban mégsem gyújtotta fel, nem akarta zavarni a mellette alvó Évát. Kezét kinyújtva, tapogatózva megkereste cigarettatárcáját és öngyújtóját. Rágyújtott; mélyen leszívta a füstöt. Sajnálta, amiért a sötétben nem láthatja a kékes, szertefoszló füstkarikákat. Bár nem is tudja, kékesek-e most? ... Egy pillanatra azt a nevetséges kérdést tette fei magának, milyen színű lehet a cigarettafüst sötétben, azután gondolatai előtt újra az előtte álló úthoz tértek vissza:

... Hát igen, ma lelép. Távozik; ismét maga mögött hagy egy világot, egy korszakot, egy szerepet. Levet, lomtárba hajít egy álarcot; kicseréli, másikat tesz fel. Hogy milyen lesz, nem tudja még. A körülmények alakulásától függ; a környezettől, ahová becsöppen. Mindig a környezet alakítja ki a szerepeit. Így alakult ki a mérnök is...

A mérnök, a mérnök... ismételte elégedetten, önmagának hízelegve. Annak ellenére, hogy jó ideje erősen unja már, mégis úgy véli, nagy szerep volt. Egy tőle teljesen idegen embertípus: a szolid, komoly, csak a munkájának élő ember; talán élete legnagyobb alakítása. Nehezebb mint az attasé vagy az impresszárió; még talán a Standard Oil megbízottjájénál is nehezebb. Talán nem lehetett úgy csilogni benne, de annál több elmélyültséget, komolyságot és főleg tudást követelt. Majdnem két éven át, diploma és minden felkészültség nélkül, fontos mérnöki állást betölteni egy gyárban, nem kis dolog, de egy halom áttanulmányozott szakkönyv, nagyszerű kombinálókészsége és főleg rendkívüli találékonysága mindenén átsegítette. Még csak nem is gyanakszik rá senki. Bízna benne; talán szeretik is. Az igazgatója mindenesetre, és bizonyára a munkások közül is többen... Bár ezen nincs is mit csodálkozni, ért hozzá, hogyan kedveltesse meg magát: néhány kedves szó mindenkihez; egy-egy odavetett barátságos mosoly, és a jámborok persze lépre mennek. Ennél a szónál ismét elidőzött egy darabig; szórakozottan játszott vele. Gondolataiban gyakran illette olyan szavakkal az embereket, mint jámborok, jó lelkek, ártatlanok; saját külön belső szótárában ezeknek a kifejezéseknek mérhetetlenül lebecsülő jelentésük volt, mintha csak hülyéknek nevezte volna őket. Hát igen, a jámborok; végül is ez a legmegfelelőbb elnevezés. Mindent elkövetnek, hogy kiérdemeljék. Hogyan is nevezhetné őket másként? ... Ismét mosolygott; érezte, amint ajkai széthúzódnak a sötétben.

Később Éva szabályos lélegzését kezdte figyelni, megpróbálta az óra ketyegéséhez illeszteni: Pontosan négy ketyenés, amíg beszívja és megint négy, amíg kiengedi a levegőt. Tisztán, egyenletesen lélegzik, a legkisebb kellemetlen sipolás vagy sziszegés nélkül. Egybehangolt

ritmus és dallam. Kicsit monoton, de azért kedves. Valahogy megnyugtató. Van benne valami őszinte és gyanútlan, akárcsak magában Évában, aki még nem is sejti, hogy végleg elszakad tőle. Szegény Éva... Furcsa, de valahogy jobban sajnálja, mint a többi átmeneti élettársát. Bár azokat is sajnálja kissé... Annak ellenére, hogy gyakran kihasználta őket... De hát mit is csinálhatott volna más, amikor olyan gyanútlanok voltak. Volt valami kihívó a gyanútlanágukban, abban a feltétlen bizalomban, amellyel rajta csüngtek... És Évára mindez még fokozottabb mértékben vonatkozik; valami nyílt, rácsodálkozó őszinteség van a tekintetében... Mindjárt az elején ilyen volt; szinte attól a pillanattól kezdve, hogy megismerte. Rögtön elmondott neki mindent, úgyszólván egész élete történetét: hogy egyedül él és van egy kislánya, hogy már több mint három éve elvált durva, iszákos férjétől, és így tovább, és így tovább... Egészében véve talán még a többinél is „kihívóbb” volt; mintha előbbi csalódásából semmit sem tanult volna... Bár ebben nincs is semmi rendkívüli; Éva az a típus, aki semmit sem tanul... Vagy talán inkább könnyen megfeledezik keserű tapasztalatairól; nyilván a vele kapcsolatos esetből sem fog semmilyen következtetést levonni... Hát igen, az ő női rendszerint ilyenek, ehhez a típushoz tartoznak; valahogy ösztönösen, titkos sugallatra ismeri fel őket, mint ahogy Évánál is rögtön rájött, milyen kategóriába tartozik... Szegény, igazán sajnálja... Vagy talán csak sajnál *megválni tőle*? Lehet, hogy így van, ezt igazán nem könnyű eldönteni... De nem is fontos... Mindenesetre, ha csak egy csöpp kalandor szellem lenne benne, szívesen magával vinné, beavatná a titkaiba és a cinkosává tenné... Bár végeredményben mégiscsak az útjában volna, bármilyen megbízható lenne is... A legjobb teljesen egyedül dolgozni; tapasztalatból tudja, hogy a cinkostárs mindig a legrosszabbkor rontja el a játékot... Meg aztán nem is képes mindent megérteni. Talán nincs is olyan ember, aki fel tudná fogni, hogy neki mindig a szerep a legfontosabb, vállalkozását mindig annak érdekessége határozza meg, a haszon pedig, amelyhez általa jut, csupán másodrendűnek számít, és rendszerint csak valami újabb szerep lehetőségét jelenti. Az egészben tulajdonképpen a művészet a fontos, egy-egy szerep kidolgozása... Hát ki tudná ezt igazán megérteni? Senki; még Éva sem, pedig ő igazán sok mindent megért. Vagy legalábbis kötelességének tartja, hogy megértő legyen... Igazán rendes nő... azaz inkább rendes nő volt. Lassan hozzá kell szoknia, hogy múlt időben beszéljen róla...

Cigaretája egészen a körmére égett. Miközben elnyomta az éjjeli-szekerényen álló hamutartóban, eszébe jutott, a hamutartót Éva már azután vette, hogy ő a házba költözött; az első napokban kistányért használt. Jól emlékszik Éva mosolyára, amikor a csészéaljat eléje tette; még a hozzáfűzött szavakat is pontosan fel tudja idézni: „Buta dolog, de egyetlen hamutartó sincs a házban. A régi eltört, és én nem vettem másikat. Nem volt szükségem rá. Egészen elszoktam a férfilátogatótól. Elhiszed?...” Akkor mintha valamivel karcsúbb, törekenyebb lett volna, s az arcszíne is áttetszőbbnek tűnt. Azóta kinyílt, kivirult... Egyszerre látni kívánta Évát. Hirtelen felkattintotta az ágylámpát; felült és nézni kezdte.

Az asszony nem ébredt föl a kigyúló fényre; felhúzott térdekkel az oldalán feküdt, testének vonalai tisztán rajzolódtak ki a könnyű takaró alatt, amely a csípője táján erősen kidomborodott, feljebb az oldalánál hirtelen lefelé süllyedt, majd tovább, a válla felé lassan újra emelkedett. Arcából csak keveset láthatott, részben a dús szőke haj, részben a párna takarta el, amelybe feje mélyen belesüppedt, csak egyik lehunytt pillájú szemét látta és az orrát, ahogy a fehér párna-huzathoz lapul. Igazán kár, hogy itt kell hagynia, jutott eszébe ismét, de hát mit tehet, a mérnök szerepében semmi izgalom sincs többé. Végleg meguntá már; ilyen soká még egyetlen szerepe sem tartott. Igaz ugyan, hogy a dolgok alakulása miatt is egy időre ajánlatos volt félrevonulnia, meghúznia magát, mégis attól tart, ha Éva nincs, előbb abbahagyja. Valóban, nem lehetetlen, hogy éppen miatta tartott ilyen soká...

Néhány pillanatra valami ellágyultság vett erőt rajta. Szegény Éva, szegény Éva, ismételtette magában. Valami meghatározhatatlan gyönyörűséget talált a sajnálatában. Kissé közelebb húzódott hozzá, és a haját kezdte simogatni. Erre felébredt; lezárt szemhéjai hirtelen pattantak fel. Ijedten felült az ágyban. — Hány óra? — kérdezte.

— Negyed három múlt két perccel.

— Akkor korán van még. Ráérsz.

— Tudom.

— De miért csavartad fel a villanyt?

— Váratlanul felébredtem, és nem tudtam újra elaludni... Aztán látni akartalak. Bocsáss meg, hogy felébresztettelek.

— Nem számít.

— Pedig még nem akartalak felkelteni.

— Hát mit akartál?

— Csak így csendben elnézegetni. Hiszen most sokáig nem foglak látni.

Most már újra csak játszott. Éva ébredése elvágta a feltörő gyengédségi hullámot, úgyhogy szavait már nem érezte őszintének. Gyakran megfigyelte, hogy az igazi gyengéd érzések csakis magányos perceiben uralkodnak el rajta, de beszéd vagy cselekvés közben, még ha éppen nem is kizárólag érdekek vezérlik, mindig csak játszik, s ilyenkor sohasem érez igazán; figyelmét önmaga ellenőrzése köti le és az a törekvés, hogy ilyen vagy olyan legyen.

Éva kicsit elmosolyodott; tekintetében egy parányi diadal csillogott: — Pedig tegnap azt mondtad, nem érdemes nagy ügyet csinálni ebből a három hónapból.

No igen... Azt mondtam.

— Szóval mégis?...

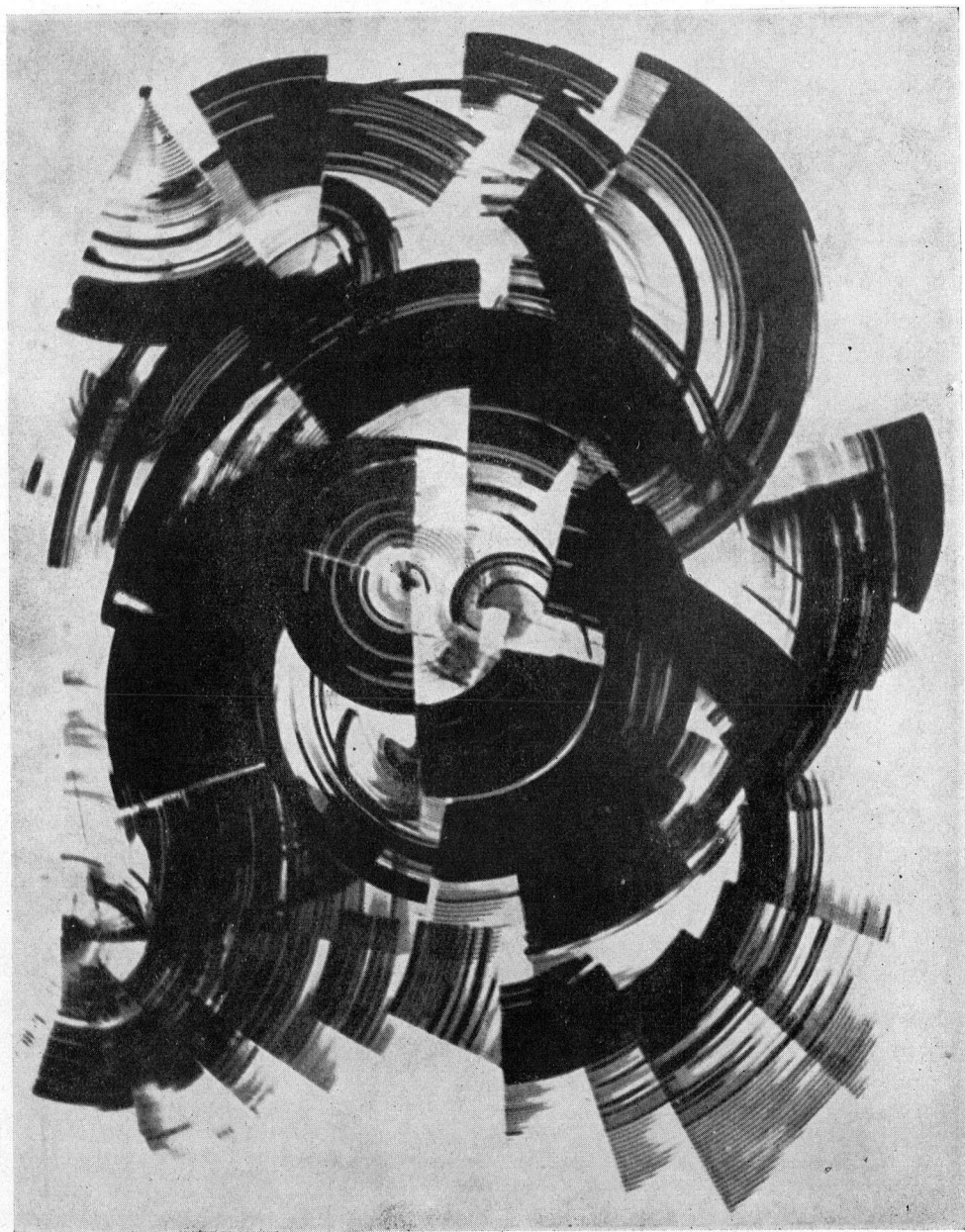
— Lehet, hogy mégis...

— Na látod...

— Te... Hát azt hiszed, olyan könnyű elszakadni tőled?... — Hirtelen, mintha szégyellné ellágyulását, hevesen, majdnem durván magához rántotta az asszonyt. De ez is csak játék volt még. Azután megérezte testének otthonos, bársonyosan meleg illatát...

A C S J Ó Z S E F mehanika

ACS JOSEF hullámmozgás

— Mégis kikísérlek az állomásra — mondta később Éva.

— Úgy beszéltük meg, hogy fölösleges. Jobb, ha itthon maradsz.

— De most mégis így szeretném.

A szélhámos kifogások után keresgélt. Szeretett volna minél előbb túl lenni az elváláson, maga mögött tudni a szerepét. — De akkor Margitka egyedül marad.

— Nem baj. Ilyenkor nagyon mélyen alszik. Nyolc előtt aligha ébred fel.

Egy pillanatig kedve lett volna nyersen rákiáltani: „Maradj itt, ha mondom”, de még idejében letorkolta magát. Úgy érezte, azt a kis időt, ami még hátra van, most már mindenképpen végig kell játszania. Kedvetlenül hagyta rá: — Hát gyere, ha mindenáron így akarod.

Sietve, kicsit kapkodva öltözködtek. A reggeli szürkület ekkor már erősen eloszlatta a sötétséget; az utca felől egyre több lépés hangja hallatszott, néhány autó motorja is felbűgött már. Valahonnan messzebről az első villamos csörömpölése is elhatolt hozzájuk.

— Várj egy pillanatig — mondta Éva, mikor már útra készen álltak. — Megnézem Margitkát, alszik-e. Vagy nem rúgta-e le magáról a takarót.

Mindketten a rácsos gyerekágyhoz léptek. Miközben Éva a takarót igazgatta, amely kissé lecsúszott a kislány válláról, a szélhámos mozdulatlanul állt, kezét a rácsra téve nézte a gyereket, aki fejét a párnába fúrva az oldalán feküdt, majdnem ugyanolyan helyzetben, mint előbb Éva. Szőke haja is szinte ugyanúgy takarta el félig az arcát, amely nagyon hasonlított Évára. Ha megnő, egészen olyan lesz, mint az anyja, jutott eszébe. A prücsök, ő nevezte el így, igazán helyes kis jószág. Néha egészen jól el tudott szórakozni vele; a térdén lovagoltatta, mesélt neki. És rengeteg játékot vett; annyit, hogy Éva meg is sokallta néha. Szerette látni a örömet. Kár, hogy az Olaszországból ígért nagy hajasbát hiába várja... Eh ostobaság; a család csak kolonc, akadály. A családos ember mozdulatlanságra kárhoztott lény; nem szabadon úszkáló hal, hanem a fenékhez tapadva vegetáló életet folytat, mint valami szivacs vagy tengeri lilium. Nem független. Már pedig a függetlenség a lényeg, az egyetlen, ami ér valamit... Kissé türelmetlenül szólt rá Évára: — No induljunk végre.

Az autóbuszon keveset szóltak egymáshoz. A szélhámos gyakran az órájára pillantott; ideges türelmetlenség toporzékolt benne. Az idő múlását rendkívül lassúnak érezte, mintha még az autóbusz is lassabban haladt volna, mint máskor. Most már égető szükségét érezte, hogy az egész komédia mielőbb véget érjen.

A vonat már indulásra készen állt, mikor az állomásra értek. A búcsú után sietve ugrott fel a lépcsőn, majd egy fülkében helyet keresett magának. Bár még néhány perc volt hátra az indulásig, mégsem akart az ablakhoz menni; csak mikor a vonat már mozgott, szánta rá magát mégis. Következetesnek kell lenni, minden szerepet „becsületesen” végig kell játszani. A tömegben még fel tudta fedezni Évát; egészen elől állt a peronon. Integteni kezdett, amit Éva a zsebkendő-

jével viszonzott. Persze így szabályszerű, villant az agyába; hosszan, sokáig integetett. A kerekék csattogva forogtak alatta; egyre gyorsabban, egyre gyorsabban...

2.

Az elsőosztályú fülke viszonylag üres volt. Rajta kívül mindössze hárman voltak még: egy középkorú házaspár és egy fiatal diákforma fiú. Csak futólag nézte meg őket: a házaspár testes volt, egymáshoz hasonlultan jól táplált, és valami korlátoltan önelégült benyomást keltett, a fiú viszont sovány, feltűnően hosszú végtagokkal; nagy csontos keze meglepően vékony csuklóhoz kapcsolódott, vékony nyakán pedig korához képest szokatlanul fejlett ádámcsutkája tűnt szembe. A szélhámós egyiküket sem találta túlságosan érdekesnek, sőt valósággal rettegett attól, hogy valamelyikük szóba elegyedhet vele. Mintegy előre jelezni akarva minden ilyen irányú kísérlet kilátástalanságát, a lehetőségekhez képest igyekezett hátat fordítani nekik. Fejét hátravetve a fülke falának támasztotta, mintha aludni kívánna.

A legszívesebben ezt is tette volna, bár tudta, úgymint hiába kísérelné meg. Hangulata egészen más volt, mint amilyenre néhány perccel előbb számított: valami érthetetlenül nyomasztó érzést fedezett föl magában, ami különös szorongással párosult; csalódottnak érezte magát. Másmilyennek képzelte az indulást; azt várta, tekintete előre fordul, kémlelve tapogatózik az ismeretlen jövő mélyében rejlő új élmények felé, s ehelyett úgy tapasztalta, gondolatai mögötte maradnak, mintha képtelenek lennének a vonattal lépést tartani. Az volt az érzése, mintha „otthona”, amely most végérvényesen elmaradt mögötte, szívósan tapadna rá, rugalmas szálakkal fúzi magához, melyek végtelesen hosszára nyúlnak, anélkül hogy túlfeszítve elpattannának. Önkéntelenül is minduntalan Évára gondolt: különös, furcsa lesz a sorsa, talán nem is irigylésre méltó. Igaz ugyan, hogy lassan fog ráeszmélni helyzetére; egy ideig várni fogja a postát, először az ígért képeslapot, majd a levelet, amely megmagyarázza, miért nem hallatott előbb magáról; később mindinkább úgy érzi majd, valami nincsen rendjén, egyre jobban hatalmába keríti az aggodalom, végül pedig belátja, hogy eltűnt, végleg semmivé vált a számára. Valószínűleg a rendőrséggel próbálja majd felderíttetni hollétét, de attól ő nem tart, tudja, mit kell tennie ilyenkor. A gyárbeliek is nyilván hasonlóképpen fognak reagálni, azzal a különbséggel, hogy náluk kevesebb lesz az érzelmi mozzanat, inkább a pénzüket fogják sajnálni. Természetesen érdeklődni fognak a milánói cégnél, megérkezett-e, azután egy ideig megpróbálnak még a nyomára bukkanni, végül legyinteni fognak. Mit is tehetnének mást? ...

Gondolatainak ez az akarata ellenére való minduntalan visszatekintése bosszússá tette. Egészen szokatlan, gondolta ingerülten. Azelőtt nemigen törődött vele, mit hagy maga után. Mi van vele tulajdonképpen? Mintha már nem a régi lenne. Öregszik? ... Meglehet, bár külsőleg ezt nem tapasztalja még; a legtöbben jóval fiatalabbnak vélik a koránál... Úgy látszik azonban, belülről öregszik, vállalkozó

kedve megcsappant, mintha valami titkos, belső maradni vágyás nyugtalanítaná és igyekezne mindenáron felszínre törni... Csak így tudja megmagyarázni ostoba és érzélgős gondolatait...

Azután mintha valami láthatatlan vitatkozó ellenfelet akarna meggyőzni arról, hogy amit tesz, kizárólag az a helyes s egyben csakis az a lehetséges, érvelni kezdett: mást igazán nem tehetett. Elvégre a mérnök szerepét is abba kellett hagynia egyszer. Bármennyire bíztak is benne, a hamis diplomával úzótt játékot mégsem folytathatta a végtelenségig. Sikereit eddig főleg annak köszönhette, hogy mindig tudta, mikor kell abbahagynia a játékot... Akkor, amikor még teljesen veszélytelennek látszik, és nem szabad megvárni, amíg a föld égni kezd a talpa alatt. Ezt már régen megtanulta. De egyébként is a vége felé úgy tapasztalta, mintha ez a szerep már nem is lenne szerep többé. Túlságosan beleszokott, a fejére nőtt; a végén már nem ő uralkodott a szerepen, inkább a szerep őrajta. Abba kellett hagynia mindenképpen; függetlenül attól, jól esik-e neki vagy sem... No de hagyjuk ezt, átmeneti hangulat az egész; rövid idő múlva úgyis leválik róla...

Erőszakkal igyekezett más irányt adni gondolatainak; egykori hasonló távozásokra próbált emlékezni. Gondtalan, vidám hangulatok után tapogatózott, amikor elégedetten, könnyű szívvel vágott neki az útnak, megnyugodva, hogy tökéletesen elrendezett mindent, egyetlen nyomot sem hagyva maga után, de akkori érzéseinek csupán az emléket tudta felidézni, anélkül hogy akár a legcsekélyebb mértékben is újra átélte volna őket, s ezáltal jelenlegi hangulatán bármit is változtatott volna. Gondolatai sehogyan sem engedelmeskedtek akarátának, ficáncoló, sikamlós halakként csúsztak ki a markából, és makacsul kiindulópontjukhoz tértek vissza. Hol Évát látta különböző helyzetekben, a tükör előtt fésülködve, a harisnyáját húzva vagy a gyerekágy fölé hajolva, kicsit szétnyílt pongyolában, úgyhogy beláthat a két melle közé, hol Margitkát a szőnyegre kuporodva, játékaival körülvéve vagy kinn a parkban, amint harmasban tett sétáik során nagy, piros, fehérpetytes labdáját kergetve, a gyp tilos területére téved... Dühösen szólt rá magára: „Kalandor vagyok és nem nyárspolgár! Sohasem engedem meg, hogy bárkihez vagy bármihez is eltéphetetlen érzelmi szálak fűzzenek! Számomra az otthon vagy a család semmit sem jelenthet!”

Azután felkelt és az ablakhoz ment. Kinyitotta; két karját a párkányra fektetve kihajolt rajta. Megpróbált a táj szemléletébe elmerülni. A nap most volt emelkedőben; narancsból fokozatosan sárgába sápadó sugarai egyre jobban előntötték a földeket, facsoportokat, az időnként elszórtan felbukkanó házakat, és mind kivehetőbbé tették a részleteket, a világ most kezdett elevenné, sokszínűvé, valóságossá válni, de mindez mégsem érdekelte. A szántók végtelen sorát elviselhetetlenül unalmasnak érezte, és bár tudta, hogy a vidék később változatosabb lesz, dombok, majd egyre magasabb hegyek következnek, valahogy tőlük sem várt semmit; előre tudta, milyenek lesznek, s ez minden izgalmas várakozástól megfosztotta. Úgy érezte, valami egészen új dologra nem is várhat, átélte már mindent, amit érdemes volt átélni, s ami hátra van még, értelmetlen, fölösleges ismétlődés, egy már látott, újra pergetett film programszerűen előre várt kockáit je-

lenti csupán. A megismételtségnek ez az érzése még inkább lehangolta. Úgy van, egész jövője egyben múlt is már... Cigaretára gyújtott, de a füstöt most sem láthatta, a légáram rögtön elragadta, és a mozdony füstjéhez keverte.

Hogy kedvetlenségét széttépje, és hivatlan, minduntalan tudatába tolakodó gondolatait végleg elűzze, valami határozott, céltudatos cselekvés szükségét érezte. A legjobb lesz talán, ha megsemmisíti hamis mérnöki oklevelét, jutott eszébe. Bár igaz, azért hozta magával, hátha szüksége lesz még rá... De nem, ezen a néven sohasem szerepel többé; B. S. mérnök végleg befejezte pályafutását... A csomagtartóról levette aktatáskáját, és kiment a klozetbe. Magára húzta az ajtót, elővette a diplomát, csóvává gyűrte és a végét meggyújtotta. A helyiség az égő papír keserű, torokkaparó szagával telt meg. Egy ideig a kezében tartotta, nézte, amint a lángok egyre közelebb kerülnek az ujjaihoz, majd mikor kezét égetni kezdték, a W. C. nyílásába süllyesztette. Utána csodálkozott, miért választotta a megsemmisítésnek éppen ezt a módját. Nyilván az is elég lett volna, ha apró darabokra tépi és kihajítja az ablakon. No de mindegy, úgy látszik, valamiért lángokat kívánt látni... Bár lehet, hogy mégse kellett volna megsemmisítenie. Egy mérnöki diploma, még ha hamis is, akármikor jól jöhet. De nem, a múlttal mindig könnyörtelenül szakítani kell...

A fülkébe visszatérve, úgy találta, legalábbis részben, sikerült eloszlatnia borongós hangulatát. Úgy látszik, éppen erre volt szüksége: felperzselni a hidat maga mögött. Könnyebbnek érezte magát; most már sokkal inkább képes volt előre tekinteni. Képzletében olasz tájak, kéken hullámozó tenger, a ciprusok és pínéák csukott és nyitott esernyői, öreg templomok, sikátorok, kiáltozó árusok jelentek meg; már szinte ott is érezte magát. Valami nagyon érdekes szerepet kellene keresnie; mondjuk papi ruhát keríteni valahonnan... Bár igaz, pap is volt már. Kétszer is. Egyszer ferences szerzetes Nápolyban, máskor pedig protestáns lelkész Hollandiában; az utóbbi szerepébe belebukott, és másfél évet ült... Valami egészen mást kellene kitalálnia, teljesen újat és meglepőt... De majd meglátja, mire adódik alkalom, s feltalálja magát. Mindenesetre először tájékozódik. Megpróbálja megkeresni Renzót; ha véletlenül nem ül éppen, valószínűleg meg is találja. Talán ő tud valamit. Vagy szerezhet álruhát. No igen, Renzóra mindig számíthat; rendes haver... Csak azt kell mondania neki, súlyos veszély fenyegeti, és akkor feltétlenül kész segítségére lenni. Alapjában véve jószívű fickó, kár, hogy hülye egy kissé...

Azután megpróbált olaszul gondolkodni; úgy vélte, nem árt gyakorolni egy kicsit. Ejnye, hogy is mondják azt, hogy magas?... Boszszantó... nem jut eszébe... Úgy látszik, kijött a gyakorlatból... *Altro?*... Nem, az „más”, „másik” vagy ilyesmi... De mindenesetre hasonlóan hangzik... Megvan: *alto*... Úgy van... *Altezza* — magasság... Nincs ok aggodalomra. Megy ez még. Pár napi ott-tartózkodás után egészen belejön...

Mikor a vonat megállt egy állomáson, ahol át kellett szállnia, már egészen vidámnak érezte magát. Fürgén lépett le a lépcsőn; tagjait frissnek, rugalmasnak érezte. Az állomáson már türelmetlenül pöfögve ott állt a gyorsvonat, amellyel az országot elhagyni készült.

Sietve vett irányt a hosszú, sötétzöldre festett pullmankocsik felé. Hiába, ez *vonat*, csak most kezdődik az igazi utazás. Végre otthon érzi magát; ez az igazi életeleme, a nemzetközi légkör . . .

És ekkor, egészen váratlanul, kellemetlen nyomást, szorító fájdalmat érzett a mellcsontja táján. Egy kicsit meghökkent: furcsa, már máskor is érezte néhányszor ezt a kellemetlen fájdalmat. Lehet, hogy valami nincs rendben a szívével. No még csak ez kellene . . . Fájdalma annyira fokozódott, hogy kénytelen volt megállni néhány pillanatra. Erre valamennyire alábbhagyott, de mikor újra megindult, hatalmasan, szinte robbanásszerűen tört ki ismét; egész mellkasára, hátára és nyakára is áterjedt. Úgy érezte, szíve óriásivá növekszik és túl-növe mellkasán, szétroppantja a bordáit. Torkából riadt rekedt kiáltás tört fel; bőrdíjait és táskáját elejtve, két kezével rémulten a levegőbe markolt. Azután egyensúlyát elveszítve megingott; még érezte, hogy arca, amelyet ösztönösen oldalt fordított, a betonhoz vágódik, még hallotta a körülötte keletkező izgatott morajt és a több irányból is feléje szaladó léptek zaját, azután súlyosan, alaktalanul, leomló homokfalként rázuhant a sötétség.

3.

A váratlan szívroham teljesen készületlenül érte. Másnap délelőtt, szállodai szobájában, ahol az éjszakát töltötte, miután a gyorsról lemaradt, még mindig az orvossal folytatott párbeszéd foglalkoztatta.

A vasútállomáshoz közel eső orvosi rendelő gumilepedővel letakart heverőjén tért akkor magához. Az orvos idősebb, alacsony, köpcös ember volt; valamikor szénfekete haja erősen őszült, feje egyik oldalán (nem emlékszik határozottan, melyikén) sokkal inkább, mint a másikon. Széles, szögletes arcában volt valami bulldogszerű, anélkül hogy ez ellenszenvenné tette volna. Ott találta maga mellett; a heverő szélén ült és a pulzusát figyelte.

— Mi történt velem tulajdonképpen? — kérdezte tőle. Az első pillanatban úgy rémlett neki, teljesen jól érzi már magát; a tagjait leláncoló gyengeséget és a testét borító hideg verejtéket csak néhány pillanattal később vette észre.

— Nyugodjon meg. Nincs már semmi baj.

— De hát hogy történt ez? Mi volt ez?

— Egy kis szívroham. Még nem volt hasonló rohama?

— Nem. Most történt velem először ilyesmi.

— Kisebb fájdalmat sem érzett sohasem?

— De igen . . . Néha . . .

— És nem ment orvoshoz?

— Nem. Nem tulajdonítottam neki különösebb fontosságot. Mindig csak néhány percig tartott.

Az orvos nem felelt: elgondolkozva keskenyre préselte egyébként meglehetősen vastag ajkait, de ez éppen elég volt számára, hogy arcáról leolvassa a gondolatokat: „Hát ahhoz képest, hogy először történt, éppen elég csinos kis roham volt”, kétségtelenül valami ilyesmit

gondolhatott. Csak később, kis szünet után szólalt meg: — Hát kérem, az ilyen dolgokkal nem jó tréfálni.

— Ezt elismerem... De hát bizonyára jól tudja, hogy van ez... Az ember mindig nyakig van a munkában... Kérem, ha lehet, vizsgáljon meg egy kicsit. Szeretném tudni, hogy áll a helyzet. Sürgősen tovább kellene utaznom...

Az orvos egy ideig figyelmesen hallgatta a szívét. — Nyilván egy kis szívbillentyűzavar... Persze hosszabb, alaposabb vizsgálatra lenne szükség.

— Mondja meg őszintén, komoly bajnak tartja?

— Hát, ahogy vesszük...

— Kérem, én szeretem tisztán látni a helyzetemet.

— Elég komoly... Úgy is mondhatnám, igen komoly.

— Értem. Szóval ez azt jelenti, hogy egy szép napon, esetleg mindjárt holnap, felfordulhatok.

Az orvos fürkészőn nézett rá. Az volt az érzése, félelmet sejt száraz ténymegállapításnak szánt megjegyzése mögött. Bátorító mosolyal válaszolt. — No, hát ijedelemre azért nincs oka.

— Nem vagyok ijedős. Csak éppen tudni akarok mindent.

— Ha megfelelő életmódot folytat, no és ha szerencséje van, ezzel a bajjal még akár harminc évig is élélhet. Hány éves?

— Negyvenegy — felelte, és ezúttal kivételesen igazat mondott.

— Még fiatal. Akad olyan ember is, aki szívbjajjal született, mégis elég szép kort ért meg... Persze vigyáznia kell magára.

— No és azt hogy csináljam? — Némi gúnnyal kérdezte ezt, majd túl kihívónak találva a megfogalmazást, hozzátette: — Vagyis tulajdonképpen hogyan kell élnem?

— Hát úgy, ahogy ilyen esetben szokás. Rendszeresen. Kerülni a megerőltetést és az izgalmakat. Mérsékelt dohányzás és alkoholfogyasztás. És persze mérséklet a szerelemben is. Kiegyensúlyozott napi program.

— Sajnos a foglalkozásom ezt nem engedi meg. — Szándékosan tért rá erre, csak hogy minél többet megtudhasson.

— Mi a foglalkozása?

Először kereskedelmi utazót akart mondani, de még idejében meg gondolta magát. — Külkereskedelmi megbízott. Sokat utazom. Most is egy nagyon fontos megbízatást kell elintéznem Olaszországban.

— Értem. Sajnos attól tartok, valami kevésbé fárasztó beosztást kellene keresnie. Azonkívül pedig semmi esetre sem ajánlanám, hogy most folytassa útját. Néhány napig feltétlenül pihennie kell. Legokosabban tenné, ha visszafordulna.

Erre azonban nem tett határozott ígéretet; mindössze valami olyasmit mormogott, hogy majd meglátja, azután elköszönt és távozott a rendeléből...

... Valóban, akkor arra gondolt, alaposan meggondolja, mit is tegyen, de azóta semmivel sem lett okosabb. Ugyanolyan tanácstalan, mint közvetlenül azután, hogy ingatagon, kissé még bizonytalan járással kilépett a rendelő ajtaján.

Az idő tíz óra körül járt, de még mindig nem kelt föl az ágyból. Hanyatt feküdt, cigarettázott; a füst élettelenül, szinte idegesítő moz-

dulatlanságban lebegett fölötte; mereven nézte, mintha tanácsot akarna kiolvasni belőle.

Először arra gondolt, valóban hazautazik, bejelenti, hogy rosszul lett, betegszabadságra iratja ki magát, azután legalább még egy ideig tovább játssza a mérnököt. Végül is ott lesz Éva mellett. Az is valami; elvégre igazán nem volt rossz mellette... De aztán úgy találta, ez lehetetlen. Minden szálát elvágott maga mögött, elégette a diplomáját. Igaz ugyan, hogy egyszer látták már, miért kérnék újra? Lehet, hogy tovább csálhatná őket, ki tudja, meddig. Talán az egész hátralevő életét leélhetné, anélkül hogy bárki is rájönne a titkára. Igen, lehet, hogy valóban így lenne, csakhogy ő nem építhet „talánokra” és „lehetekre”. Ez nem az ő módszere, sohasem így csinálta; mindig igyekezett mindennel előre számolni, s a legtöbb esetben számolt is. Legfeljebb a betegséggel nem... De különben is a visszafordulás vereséget jelentene... Dacos elkeseredéssel arra gondolt, azonnal folytatja útját. Bármilyen legyen is a helyzet, semmit sem változtat eredeti elhatározásán. És nem változtat életmodján sem; addig folytatja, amíg bírja, amíg ki nem csúszik lába alól a talaj. Ha el kell esnie, hát essen el „fronton”, az „első vonalban”.

Néhány percig valóban a rögtöni továbbutazás gondolata foglalkoztatta, annyira, hogy szinte a következő pillanatban kész lett volna felkelni és azonnal kimenni az állomásra. Az idő azonban még nem érkezett el erre, a vonat, amellyel útját folytathatta volna, csak délután fél háromkor indult, úgyhogy az indulás sietsége nem vethetett még véget habozó tépelődésének. Néhány perccel később váratlanul egészen reménytelennek érezte helyzetét. Betegségének tudata egész valójából kiforgatta. Hajlott arra, hogy azt tartsa magáról, nem fél a haláltól, s ezért úgy vélte, elsősorban nem az életéért retteg, inkább az a felismerés zavarja meg, hogy mostantól kezdve újabb *kiszámíthatatlan* tényezővel kell „számolnia”. Nem annyira tegnapi szívrohamra aggasztotta, még csak nem is kimondottan újonnan felismert szívhibára, inkább az, hogy bármely pillanatban veszély fenyegeti. Rádöbent, hogy valami titokzatos fenyegetés lóg felette, ami akármelyik pillanatban lecsaphat rá, belejátszhat tervei alakulásába, befolyásolhatja, módosíthatja vagy meg is hiúsíthatja őket; bármikor kész elrontani mindent. Ha elrendez valamit, sohasem tudhatja, véghezviheti-e, befejezheti-e a játékot. Minden percben jöhet egy roham és végezhet vele. Vagy legalábbis egy időre ledöntheti a lábáról. És ez talán még rosszabb, mert segítségre szorulóvá teheti, kiszolgáltatathatja az emberek irgalmának. Mint ahogy tegnap is... Azt sem tudja, kik emelték fel a földről, kik vitték be a rendelőbe. Egyik percről a másikra védtelenné válhat, mások segíteni akarásától, a „jámborok” könyörületétől függhet. Valósággal iszonyattal töltötte el a gondolat, hogy azoktól legyen kénytelen segítséget elfogadni, akiket mindig megvetett és csak becsapásra, kihasználásra érdemesített.

Ehhez hasonló problémákkal azelőtt sohasem került szembe; a betegség kérdése eddig alig foglalkoztatta. De miért is gondolt volna rá? Néhány jelentéktelen náthát vagy légcsőhurutot leszámítva, eddig mindössze kétszer volt beteg. Egyszer Párizsban feküdt három hétig tüdőgyulladásban, egyszer pedig egy bajorországi kisvárosban nyomta

a kórházi ágyat egy ideig, amikor egy viszonylag szerencsés kimenettelű autókarambol alkalmával eltörte a sípcsontját. Érdekes, akkor egyik esetben sem voltak hasonló aggályai. Egészen természetesnek vette, hogy mivel bajban van, segítenek rajta. És különben is megfizette a segítségüket. Hogy mi módon szerzett pénzzel, az persze más kérdés... Most azonban úgy érzi, kezében tartja valami. Élete már nem az, ami volt, nem lehet szakadatlan mozgás, szerepek, kalandok láncolata; *nem szabad, nem független, nem ura a sorsának többé*. És ez éppen elég, mert ő *nem tud* és nem is *akar* másképpen élni... Mit ér, ha helyzetével dacolva tovább utazik? A kalandok varázsos izgalmának úgylát vége már, feje fölött a lesújtani kész ököllel úgysem tudná igazán kiélvezni őket. Csak saját magát csapná be, ha így tenne... De *szándékosan* ez nem is lehetséges; másoknak képes hazudni, önmagának nem.

Verembe zuhantnak, minden oldalról bekerítettnek érezte magát. Megpróbálta hidegen, könyörtelen illúziómentességgel szemlélni helyzetét: úgy találta, csakis egyetlen lépés van hátra; az, amelyre az „ellenség” sohasem számít. Nem szabad elfelejteni, hogy létezik egy vészkijárat is. A környezetébe vesző alig észrevehető kis tapétaajtó, amelyre más nem is gondol, de amely a beavatottnak egyetlen gombnyomására feltárulhat és járhatóvá teheti a titkos folyosót... Hiszen világos; ha úgy érzi, nem érdemes tovább csinálni, félredob mindent... És nem érdemes, valóban nem; morzsákkal nem fogja beérni. Nem alkszik meg; vagy mindent vagy semmit, pótlékra nincs szüksége, neki elsőrendű áru kell. S az élet is áru, fogyasztási cikk; ha a minősége nem felel meg, vigye el az ördög... Úgy van, akkor hal meg, amikor neki tetszik. Sőt talán akkor ura igazán a sorsának, ha ezt teszi... illetve, *most már* csak akkor...

Mikor idáig ért, egy pillanatra megdöbbsent. Nem tudta biztosan, komolyan akarja-e vagy csak játszik, ezúttal önmaga előtt. De aztán tovább haladt. Ott folytatta, ahol abbahagyta:

...Végül is az öngyilkosság a legemberibb halál. Talán úgy is mondhatná, egyedül emberi, mert csakis ember képes rá. Ez az; az egyetlen emberhez méltó halál, mert lázadás a beletörődés ellen. Hozzá, aki mindig ezt tette, csakis ez a halál méltó; ha megtenné, nem tenne mást, mint amit eddig is tett: lelépne. Megszökne a veszély elől. A szökés pedig szintén lázadás; még talán érdekesebb is a küzdő, szembe szálló lázadásnál, mert csel, vigyor és káröröm van benne. Káröröm az üldöző dühe miatt, hogy kicsúszott a karmai közül, az a fajta öröm, ami a fölény érzetét kelti, amit mindig keresett. Bár azt a fölényt, azt az utolsó kárörömöt már nem érezné... És azt sem tudja, tulajdonképpen *kivel* vagy *mivel* szemben nyilvánulna meg... De ez nem is fontos. Amit már nem érez az ember, nem is lehet fontos többé...

Végigszívott cigarettája után rögtön újabba gyújtott, majd úgy találta, túl meleg van a szobában. Felkelt és kinyitotta az ablakot; egy-két pillanatig ottmaradt, és arcát kitartotta az üdítőn cirógató szeptemberi szélbe. Azután visszament, és leült az ágy szélére. Most már ülve töprengett tovább:

...És ha tényleg befejezi? Hát aztán... Végeredményben nem akármilyen élet végére tesz pontot. Egy gazdag tartalmas életet hagy

maga után, olyat, amilyen keveseknek jut osztályrészül. Mert igazán teljes csak a kalandor élete lehet, bárhogyan is tiltakoznának ez ellen sokan. Csak olyan életet lehet teljesnek nevezni, amely mindenbe belekóstol és mindenünnen kiszívja a nektárt; minden más meghatározás csak süket duma. Ezt most akárkinek őszintén megmondaná. Olyan őszintén, amilyen őszinte az egész élete volt . . .

Egy pillanatilag közel állt ahhoz, hogy hangosan felkacagjon. Őszinte volt? Igazán? Nevetséges! . . . De valahogy mégis így van: ez őszinte élet volt. Annak ellenére, hogy csupa hazugságból állt. Minden hazugság egyetlen nagy őszinteség részét képezte. Azt tette, amihez kedve volt, és ez is egyfajta őszinteség. A hajlamai szerint élt; ugyan hány ember mondhatja el ezt magáról? . . . Vagy talán mégsem helyes szó erre az őszinteség? Lehet, hogy valami más kifejezés inkább megfelelné . . . De mindegy . . . Elég a filozofálásból . . .

Úgy érezte, eleven tetterő, pezsdülő cselekvési vágy korbácsolja fel. Régi ismerősként üdvözölte ezt az érzést: olyankor vett erőt rajta, ha valami új kalandra, új szerepre készült. Külön szava is volt ennek az állapotnak a megnevezésére: „az ismeretlen előtt”. Ilyenkor mintha minden sürgette volna, ösztökélve, hogy mihamarabb belevesse magát a játékba. Végre itt a még nem próbált, az egészen új. Tehát dologra! Ki kell dolgozni a programot. Először levélírás.

Felállt, táskájából levélpapírt és borítékot vett elő. Először úgy gondolta, Évának ír hosszú beismerő levelet, őszintén megvallva, kicsoda tulajdonképpen, de ugyanakkor megjátsszik valami hamis bűnbánatot. El akarta hallgatni öngyilkosságának igazi okát, s úgy akarta beállítani a dolgokat, mintha minden mardosó lelkiismeretének következménye lenne. Legyen a kép mégis szebb, mint a valóság; higgye legalább valaki, hogy tetteit megbánva, egész életét megtagadva halt meg, nem pedig azért, mert nem akarja megtagadni. A levélpapírt még ezzel a szándékkal tette maga elé, de nyomban ezután meggondolta magát: inkább az Interpol bécsi irodájának ír egy rövid levelet, N. felügyelőnek, aki egy időben sokáig a nyomában volt, alig tudott egérutat nyerni. Nagyon megörült váratlan ötletének. Sietve vetette papírra a sorokat:

Kedves felügyelőm!

Bizonyára csodálkozik, hogy írok Önnek, s ezt igazán nem találom meglepőnek. Nem kívánom drága idejét túl soká igénybe venni, mindössze egy tévedést szeretnék eloszlatni. Mint kézírásomból is láthatja, három évvel ezelőtt nem haltam meg, ahogy azt Ön társaival együtt még ma is hiszi. Mindmáig elég zavartalanul éltem, sőt azt is mondhatnám, életem az utóbbi években szinte a becsületes emberekéhez állt közel. Most azonban sajnos úgy alakultak a dolgok, hogy golyót kell röptenem a koponyámba, s így ön kénytelen lesz másodszor is elsratni engem. Ha érdekli, üres óráiban kinyomozhatja, mivel is töltöttem az időmet, amióta halottnak hitt engem. Sajnos túlságosan lusta vagyok, hogy ehhez adatokkal szolgáljak Önnek. Szíves elnézését kérem ezért, s ismerve meglehetősen úgy is mondhatnám, atyai szívét, hiszem, hogy ezt meg is bocsátja nekem.

Őszinte híve,

P. M.

Mikor befejezte, újra elolvasta a levelet, s eközben szája bal sarka felgömbült, keserű fintorba húzódott. Elégedetlen volt magával. Úgy találta, szemtelen csipkelődő hangja ellenére is van valami érzelgőség a levél modorában. Rövid gondolkodás után négyfelé tépte, majd új papirost vett elő. Ezúttal csak egészen röviden írt:

Kedves felügyelőm!

Szíves engedelmével közlöm Önnel, tévedett, amikor három évvel ezelőtt arra a következtetésre jutott, hogy elpatkoltam. Nyilván őszinte öröme, tudatom Önnel, hogy élek. Arra kérem, próbálja meg kideríteni, most hová megyek és mire készülök.

Őszinte híve,

P. M.

No igen, így sokkal jobb, állapította meg. Így stílusos, összhangban van az egész életével. Ha úgy tetszik, a hajlamai szerint való.

Megcímezte a borítékot, beletette a levelet és sietve leragasztotta. Azután gyorsan felöltözött, és kiment a szobából. Lement a lépcsőn, s a levelet a szálloda bejáratánál levő postaszekrénybe dobta. Elégedetten, majdnem meghatódva nézett utána. Nyelve hegyével kicsit megnyalta a száját.

4.

Ezután lassan sétálva elindult az utcán. Elégedetten állapította meg, hogy revolvere ott van a kabátja zsebében; örült, hogy nem kell visszamennie érte.

Letett szándékáról, hogy a szobában lövi főbe magát; ezt túlságosan sablonosnak ítélte. Öngyilkosság egy hotelszobában; nem különösen érdekes, szinte tipikus eset. Majd inkább másvalahol... Ezenkívül pedig miért vérezné össze az ágyneműt vagy a szőnyeget?... Elvégre most már másokra is tekintettel lehet. No persze, miért okozna riadalmat? Vagy miért tenné ki a szálloda személyzetét a rendőrségi vizsgálat zaklatásának? Inkább elvonul valahová, ahol senkit sem zavar és őt sem zavarja senki...

A város melletti folyó felől egy elbődülő hajókiáltás hangja vonta magára figyelmét, mintegy eszébe juttatta a folyó létezését, és egy régi képre emlékeztette, amikor körülbelül tizenhárom éves korában egyedül csatangolt a folyópart füzesében, és váratlanul egy akasztott emberre bukkanott. Kis görnyedt öregember volt, még lógó helyzete sem tudta teljesen kiegyenesíteni. Bár nem is lógott igazán, inkább állni látszott; térde is egészen kicsit rogyant meg, csak annyira, amennyire a megfeszülő nadrágszíj ezt lehetővé tette. Jól emlékszik, az első pillanatban nem is fogta fel igazán a helyzetet, csak néhány másodperc múlva eszmélt rá. Rettenetesen megrémült akkor, viszont most visszagondolva rá, úgy érzi, nem is volt olyan szörnyű, inkább a

nyugalom és a tökéletes befejezettség benyomását keltette. Igen, egy elhagyott folyópart talán a legmegfelelőbb környezet erre a célra. A legjobb, ha ő is így tesz. Kimegy a folyó partjára, valami eldugott helyre, fűzfák közé... Persze nem köti fel magát... Jobb a revolver...

Magához intett egy taxit és sietve beszállt.

A sofőr sovány volt, barnás arcbőrű és karvalyorrú; arca valószínűtlen hirtelenséggel horpadt be járomcsontja alatt. — Hová tetszik? — kérdezte.

— Kifelé a városból, a folyó mentén.

— De milyen irányban?

— Mindegy. Van itt valami kertvendéglő, halászcserda vagy ilyesmi? Kívül a városon, a folyóparton?

— Van. Több is.

— Vigyen el a legjobb helyre ezek közül. Ha messze van az sem baj.

— Igenis... Ahogy kívánja.

Az idő délre járt; a nap perzselőn és vakítón árasztotta el az utcákat, a mellettük elsuhanó házakat. Vagy félóraig tartott, amíg kiértek a városból, a kocsis ide-oda kanyargott egyik mellékutcából a másikba. A szélhámós látta, hogy a sofőr igyekszik minél jobban felhajtani a taxamétert; máskor nem tűrte volna szó nélkül az ilyesmit, de most csöppet sem bántotta. Jó volt a robogó kocsiban ülni és lehunyni a szemét. Talán ez lenne a legjobb, jutott eszébe egy pillanatra, beszállni egy kocsiba, amely csak fut, egyre fut, és nem áll meg soha sehol...

A vendéglő közvetlenül a folyó közelében volt; a vizet azonban nem láthatta, mert a partvédő gát eltakarta előle. A nemrég épült modern, pavilonszerű épületet ideges, a szél minden rezdülését érzékenyen jelző nyárfák vették körül; a teraszon tarka abrosszal letakart asztalok álltak. Alig néhány vendég ült körülöttük, de a szélhámós még így is igyekezett minél távolabb húzódnival tőlük; az egyik sarokban, a terasz rácsos korlátja mellett foglalt helyet.

A hozzá siető pincértől egy adag rántott halat rendelt; ezt mindig nagyon szerette. Nyugodtan megfontoltan evett; egy kicsit még élvezte is, hogy ilyen nyugodt tud maradni. Nem kell sietni, gondolta. Ráér. Az órájára pillantott. Délután fél négyig, nem, csak háromig haladékokat ad magának. Utána két pohár vörös bort ivott; nem szándékozott leinni magát. A cselekvéshez tiszta fej kell. De egyébként sem volt soha különösebb hajlama az ivásra, ezen a téren mindig mérsékelt volt. Bár sok orgiában is részt vett életében, rendszerint még ilyenkor is józan maradt. Inkább a többiek részegségét élvezte és azt, hogy józan tud maradni. Ilyenkor érezte leginkább, mennyire mások fölött áll... Később cigarettára gyújtott: a füst most szinte vidáman kanyargott felfelé, határozottan, mintha céltudatosan előre kijelölt irányba törekedne. Végül fizetett és távozott. Felkapaszkodott a gát meredek, füves oldalán, majd túlsó felén leereszkedett az árterület sűrű fűzesébe.

A partnak ez a része teljesen elhagyatott volt. Senkit sem látott a közelben, a város zaja sem hatolt el ideig, csak a fűzfák hosszú, keskeny, metéltszerű leveleinek susogása hallatszott; a szél itt valamivel erősebb volt, mint a gát másik oldalán. A szélhámós itt megállt, úgy

vélte, célhoz érkezett. Hát igen, elkezdhetjük, mondta magában. A legjobb lesz talán, ha belegázol a folyóba, hogy aztán a testét elvihesse a víz. Néhány lépést tett a víz felé, de ekkor eszébe jutott valami. Kabátja belső zsebébe nyúlt, és elővette pénztárcáját. Kinyitotta, nézegette; meglehetősen vastag pénzköteg volt benne. Úgy találta, azt kár lenne magával vinnie. Valóban; még talán örömet szerezhetne vele valakinek. Most már ezt is megengedheti magának... De komolyan... miért ne? Utoljára egy kis nagylelkűség. Nem kell sajnálni a fáradtságot... Végül is ráér... Valósággal megőrült ennek az ötletének.

Visszafordult és újra a gát közelébe ment, s a pénztárcát a tetején végigfutó útra dobta. Aki először megtalálja... Még talán meg is várja, kít ér a szerencse. Érdeklí, hogy viselkedik. Mindig szerette megfigyelni az embereket olyankor, ha azt hiszik, senki sem látja őket... Úgy van, ezt teszi... Végül is ráér...

Behúzódott a fűzfák közé, és onnan figyelte az utat. Így, alulról feltekintve csak egészen kis szakaszát tarthatta szemmel. Elég hosszú ideig senki sem jött; többször türelmetlenül az órájára pillantott. Hátározottan meg volt győződve arról, hogy kívánja, bárcsak feltűnne már valaki, hogy utána mielőbb a „dolgára” indulhasson. Eszébe sem jutott feltételezni, hogy az egész pénztárca-ötlet csak az időhúzás kedvéért született meg benne. Amikor azonban egyik kezében szőlővel megrakott kosarat tartva egy mezítlábas tizenöt év körüli fiú tűnt föl, ideges szorongás fogta el. Világosan tudatára ébredt, azt kívánja, bárcsak ne venné észre a tárcát, csak hogy tovább várakozhasson, amíg újra jön valaki. De ez a reménye nem vált valóra: a fiú megállt, talán egy másodpercig meglepetten nézett maga elé, majd kosarát a földre téve lehajolt, és felemelte a tárcát. Kinyitotta: arcán döbbenet, ijedtséggel vegyes öröm tükröződött; aztán óvatosan körülmélt, nem látja-e valaki, és gyorsan az ingébe csúsztatva, majd sietve tovább folytatta útját. A szélhámos mosolygott, néhány pillanatig valami helyeslő cinkostársi érzés ébredt föl benne, de aztán váratlanul egészen új ötlete támadt: megrétfálja... Miért ne?... Még egy utolsó, egészen rövid szerep...

Sietve kapaszkodott fel a töltés oldalán.

— Hé! — kiáltott a fiú után. — Állj csak meg! Hé!

A suhanc úgy tett, mintha semmit sem hallana; kissé meggyorsította lépteit. A szélhámos futni kezdett utána.

— Hé, öcsém! Süket vagy? ! Állj meg, ha mondom!...

A fiú megállt. — Mit akar? — kérdezte. Pattanásos arcára ijedtség ült ki.

— Tudod te azt nagyon jól. Add csak ide azt a pénztárcát.

— Miféle pénztárcát?

— No ne játszd meg magad. Azt hiszed, nem láttam, hogy éppen az előbb vetted föl?

— Az nem a magáé.

— Hát kié?

— Mit tudom én. Maga látta, amikor megtaláltam, és most el akarja venni tőlem.

— Ne pofázz! Az útlevelem is benne van. Nézd meg a fényképet, ha nem hiszed.

A gyerek elővette az útlevelet. Néhány másodpercig hol a fényképet, hol az előtte álló alakot nézte; arca csalódottá vált. Letörten visszaadta a tárcát. — Nem tudtam, hogy a magáé — mondta.

— No persze... Jó lett volna egy kis talált pénz. Csak keresse a boldogtalan, aki elvesztette. Úgy kell neki, miért nem vigyáz jobban a holmijára. Ugye így gondoltad?

— Nem akartam megtartani... El akartam vinni a rendőrségre...

— Akartad a nyavalyát — förmedt rá. Kissé élvezte a gyerek zavarát. — Ha nem jövök vissza idejében, bottal üthetném a nyomát.

— Nem igaz. Én igenis el akartam...

— Kuss! Elég volt a dumából, mert úgy kikészítlek, hogy... — mondta még mindig nyersen. Aztán egészen váratlanul teljesen más arcot mutatott. — No mennyi kell? — kérdezte cinkosan ráhunyorítva. — Jutalmul, hogy megtaláltad... Az előbb csak tréfáltam... No nyögd már ki, mennyit adjak?

— Amennyit akar...

Hirtelen feléje nyújtotta a tárcát. — Nesze... Az egész a tied... No fogd már meg.

A fiú elképedve nézett rá. Keze tétován megállt a levegőben. Újra ijedtnek látszott.

— No gyereünk... Meddig várjak?... Sietnem kell.

A fiú egészen elsápadt; elfehéredett arcára az állán meg a szája körül tüzelő pattanásokat még feltűnőbbé tette. Szája kinyílt, de nem jött ki hang rajta.

— Értsd meg már, hogy az egészset neked adom... Fogd meg már, az anyád...

— Nekem nem kell.

— És miért? Talán kevesled?

— Azért, mert tudom, hogy úgysem akarja nekem adni... Csak vacakol velem.

— De neked adom. Így, ahogy van, mindenestül... Nekem már nincs rá szükségem.

— Már mért ne lenne szüksége rá?

— Magam sem tudom... Meguntam... Látod, ez az, meguntam. No egy-kettő, vedd el.

— Mondtam, hogy nem kell. Mit tudom én, mit akar maga velem.

Hátrább lépett, nyilván kerekét akart oldani, de a szélhámos megragadta mellén az ingét, és visszatartotta. — Most azonnal elveszed, különben...

A fiú sírva fakadt: — Engedjen el... Mit akar velem?... Én magát nem bántottam...

A szélhámos a porba dobta a tárcát, azután zsebébe nyúlt és elővette revolverét; másik kezével továbbra is a fiú ingét markolászta. — Ide figyelj — sziszegte —, háromig számolok, ha addig fel nem veszed és nem teszed zsebre, esküszöm, keresztüllőlek... Egy...

A fiún valami kétségbeesett, félelmen túli elszántság vett erőt. — Hát nem bánom, lőjön agyon... És ha el is veszem, úgyis eldobom később...

A szélhámos elengedte a gyereket. Lehajolt és felvette a tárcát. — No jó... Akkor inkább én dobom el — mondta, és messze elhajította

A pénztárca hosszú ívben átrepült a fűzfák fölött és loccsanva a folyóba hullott. A gyerek dermedten állt; egész testében remegett. Úgy tűnt, mintha szaladni akarna, de erre sem merné elszánni magát. A szélhámos gúnyosan kérdezte tőle: — No most elhiszed már, hogy neked akartam adni? Most aztán sajnálhatod.

A fiú tágra meredt tekintete kimondhatatlan rémületet fejezett ki; néhány pillanatig még állt, aztán hirtelen eszeveszetten futni kezdett. A szőlővel telt kosár ott maradt az úton.

A szélhámos utána kiáltott: — Állj meg! ... A kosarad... — de a fiú nem állt meg; inaszakadtából futott, sebesen dobogó lábakkal, mint egy rövidtávfutó.

Sokáig nézett utána, amíg csak bele nem vezett a felkavart porba. Azután a kosárhoz ment, kivett egy fürt szőlőt, és csipegetni kezdte.

Hát ez nem sikerült, gondolta, működzen újra lefelé ereszkedett a gát oldalán. Ezt a szerepét elrontotta. Nem ezt akarta, igazán nem. Túlságosan sokat komédiázott, fölösleges cirkuszt csinált, úgyhogy végül félresikerült, egészen más lett belőle... De az a marha kölyök, az a marha!... Hogy lehet valaki ilyen állat? Megérdemelte volna, hogy agyonlője... Ajka megrándult, toroka görcsösen megvonaglott; néhány pillanatig azt hitte, zokogás készül kitörni belőle. De aztán legyintett: mindegy, most már igazán mindegy...

5.

A part közelében egészen sekély volt a folyó; a vízállás láthatólag a mélyponton volt. A parttól mintegy tíz méternyire még mindig csak a térdéig ért. Itt megállt, és újra elővette a revolvert; néhány pillanatra forgatta, nézegette. Érdekes, sohasem használta, ötlött fel benne, mindig csak a biztonság kedvéért vitte magával... És egyáltalában, sohasem ölt embert...

Egy pillanatra valósággal megörült ennek; annak bizonyítékát látta benne, hogy nem gazember tulajdonképpen... Mert az élet, az mégis más. Az komoly dolog, arra mindenkinek joga van, a „jámboroknak” is... És valószínűleg nem is lenne képes csak úgy kinyírni valakit. Nyilván ezt a fiút sem tudta volna megölni, még ha akarta volna, akkor sem. Még a hülyesége ellenére sem... Pedig lehet, hogy azt is ki kellett volna próbálnia, milyen érzés embert ölni. Lehet, hogy ezzel is elmulasztott valamit... Bár igaz, most fog ölni. Ő maga lesz az első áldozat... De hogy milyen érzés, azt sohasem tudhatja meg...

Azután a tárból egy golyót csúsztatott a csőbe. Sohasem viselte csőre töltve a fegyvert, mindig attól tartott, szerencsétlenség történhetik; valahányszor zsebre tette, külön meg is nézte, nincs-e véletlenül csőre töltve; néha ijesztő elevenséggel képzelte el, hogy elsül a zsebében és a golyó a combjába vagy az oldalába fúródik. Közben eszébe jutott, hogy nagyon régen lőtt már, nem is emlékszik, mikor. Meg kellene próbálnia, működik-e a fegyver; buta és nevetséges lenne, ha a döntő pillanatban mondana csütörtököt...

Előrenyújtotta kariját és a vízre lőtt. A lövés hangja kisebb volt, mint ahogy várta, a golyó nyomán felcsapó víz viszont a gyerekkorát

juttatta eszébe, mikor a víz partján pilinckézett. Emlékszik, néha órákon át el tudott játszani. Nagyon ügyes volt; előfordult, hogy nyolcszor-tízszer is felszökken a kavics a víz színéről. Vajon ha most megpróbálná, sikerülne-e még? Nyilván nem úgy, mint régen; nagyon ki-jöhetett már a gyakorlatból... Megpróbálhatná, de nincs kavics a keze ügyében; ki kellene mennie a partra vagy lehajolni és a vízben keresgélni... Aztán újra löni akart. Néhány pillanatig arra gondolt, kilövi az összes golyókat, csak egyet hagy meg utoljára, végezze el a feladatát. Számolni fogja a lövéseket... még nyolcszor lőhet egymás után... És aztán még egyszer...

De aztán letorkolta saját magát: ostobaság. Ez megint csak időhúzás. Semmi értelme. Már rég túl kellene lennie az egészen. Meg aztán megtörténhet, hogy idegességében elvétí a számolást s a döntő pillanatban üres marad a revolver. Az életösztön makacs és állhatatos, nehezen adja meg magát. Lehet, hogy éppen így akar visszasurranni a hátsó ajtón... — No gyerünk — szólta rá magára ezúttal hangosan. Csak semmi tétovázás. Nem szabad félni, semmi az egész. Új kaland, semmi más. Belépés az ismeretlenbe. Az, amit mindig a legjobban szeretett...

Ezekben a pillanatokban közel állt ahhoz, hogy higgyen a halálon túli életben. Lehetetlennek érezte, hogy ezután már ne következék semmi. Nem mennyországra vágyott, inkább a földi élet újrakezdésére. A legjobb lenne talán újraszületni... valami más bolygón... Vagy itt a földön, de egészen más helyen, ahol még sohasem járt, és egészen másnak, hogy mindent másképp érezzen, lásson és éljen át... Mondjuk négernek vagy nőnek... Esetleg nem is embernek...

Felemelte a revolvért, és csövét a homlokához szorította. Egészen rányomta, szinte fáj. Mielőtt a ravaszt meghúzta, arra gondolt, milyen ostobák azok, akik szíven lövik magukat. Az sohasem biztos, mindig megtörténhet, hogy rosszul találja el magát az ember, esetleg valamelyik bordáján félrecsúszik a golyó és...